

BUDOVANIE REGIONÁLNYCH KAPACÍT: REGIONÁLNE CENTRÁ UDRŽATEĽNEJ ENERGETIKY

(Priatelia Zeme-CEPA, verzia 15-08-2020)

Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 - 2030, ktorý schválila vláda v decembri 2019, obsahuje dve nové vzájomne komplementárne opatrenia, ktoré môžu priniesť zásadný obrat v posilňovaní energetickej efektívnosti a využívaní OZE na regionálnej úrovni:

- Krajské energetické centrá (KEC) – posilnené odborné kapacity štátnej správy
- Regionálne centrá udržateľnej energetiky (RCUE) – nové odborné kapacity samospráv

Tento dokument vymedzuje poslanie, úlohy a štruktúru RCUE ako novej kapacity pre rozvoj energetiky na úrovni subregiónov, resp. území mestského rozvoja ako aj vzťahy medzi nimi a ďalšími dôležitými partnermi. Obsahuje aj návrh jednotného postupu pri budovaní a činnosti RCUE na Slovensku a podmienky efektívneho hodnotenia a kontroly kvality budúcej činnosti a výstupov RCUE.

Dokument vysvetľuje deliacu líniu v kompetenciách a pôsobnosti RCUE, KEC, samosprávnych krajov a miestnych samospráv pri plánovaní, práci s údajmi a koordinácii rozvoja regionálnej a lokálnej energetiky. Predmetom dokumentu však nie je riešenie iných dôležitých a integračných súčastí budúcej koordinačnej architektúry pre regionálnu energetiku na štátnej úrovni (KEC), krajskej úrovni (VÚC) ani lokálnej úrovni (energetický manažment miest a obcí).

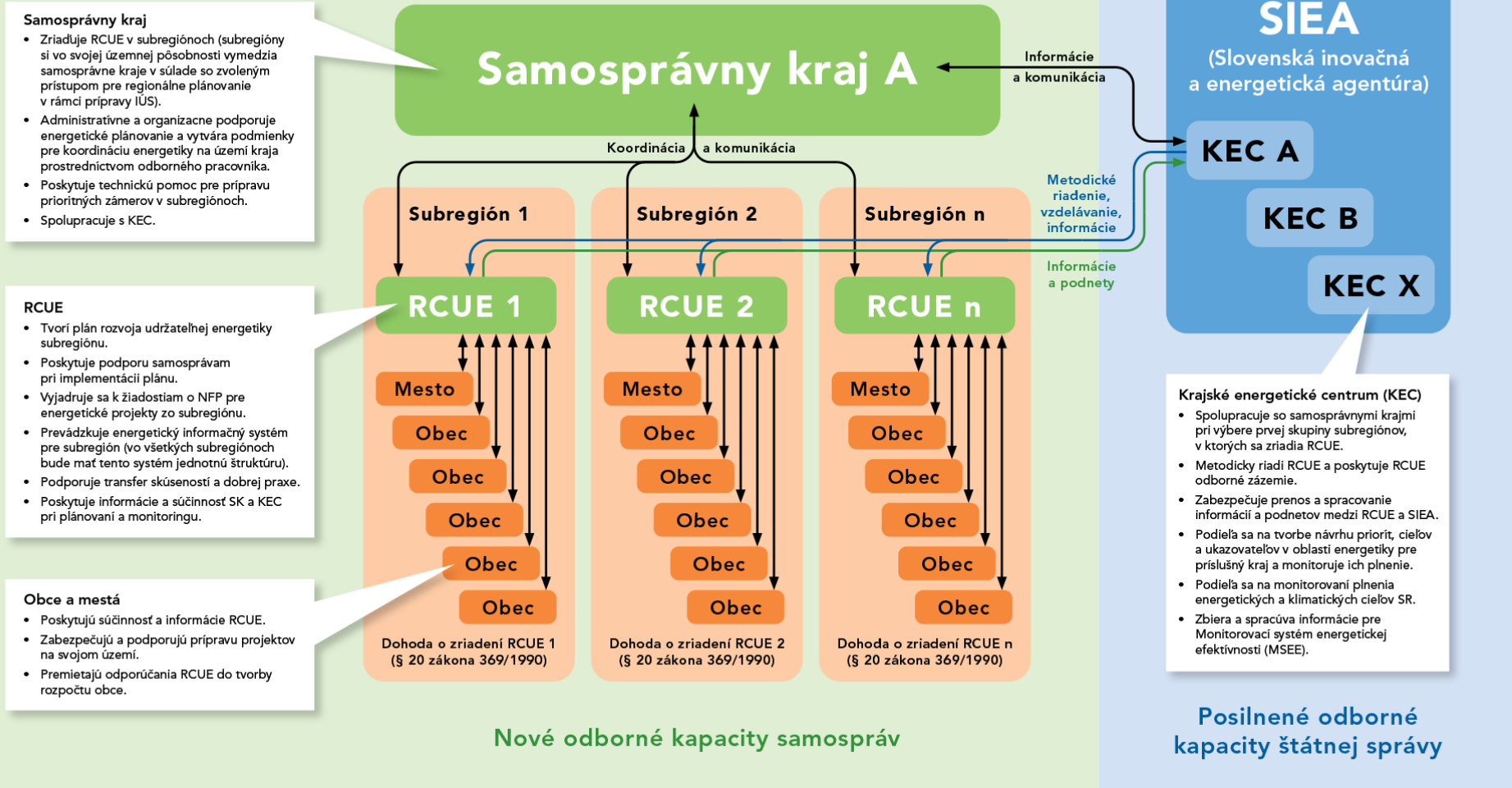
Pod pojmom udržateľná regionálna energetika sa v tomto dokumente rozumie systematicky koordinovaná energetika smerom k zvyšovaniu miery sebestačnosti na úrovni subregiónov, a to na báze znižovania ich celkovej energetickej potreby, zvyšovania energetickej efektívnosti a decentralizovanej produkcie energie z nefosílnych obnoviteľných zdrojov pri dôslednom rešpektovaní limitov prírodného prostredia. Kľúčovým poslaním koordinácie udržateľnej regionálnej energetiky je účinný postup samospráv v subregióne k čo najrýchlejšej dekarbonizácii, od verejného sektora (jeho budov, zariadení a infraštruktúry) až po regionálnu ekonomiku. To umožní znižovať únik kapitálu zo subregiónov v dôsledku dovozu palív, energie a vývozu prírodných zdrojov a posilňovať kontrolu subregiónov nad týmto sektorom.

Nová štruktúra koordinácie rozvoja regionálnej energetiky

Súčasný živelný vývoj regionálnej a lokálnej energetiky je predovšetkým dôsledkom absencie odborných a koordinačných kapacít v tejto oblasti na regionálnej úrovni ako aj metodických postupov pre regionálne energetické plánovanie.

Navrhovaný systém predstavuje zásadný obrat v rozvoji regionálnej energetiky: prinesie vytvorenie potrebných kapacít, zber kvalitných údajov, zavedie moderné regionálne a lokálne energetické plánovanie, kvalitný jednotný monitoring a hodnotenie účinnosti prijatých opatrení, dôležitú spätnú väzbu pre tvorbu podporných schém na zvyšovanie energetickej efektívnosti a využívanie OZE financovaných z verejných fondov, podporí implementáciu inovatívnych energetických zámerov šitých na miestne potreby a značne posilní transfer vedomostí, dobrej praxe a informácií medzi regiónmi. Okrem stabilizácie ekonomiky regiónov zásadným spôsobom prispeje k plneniu národných energetických a klimatických záväzkov Slovenska. Nasledujúca schéma znázorňuje jeden z možných organizačných variantov RCUE (v tomto prípade je RCUE zastrešené samosprávnym krajom).

MIESTO RCUE V SYSTÉME KOORDINÁCIE REGIONÁLNEJ ENERGETIKY

Samosprávy si v rámci krajov vymedzia subregióny a územia mestského rozvoja v súlade so zvoleným prístupom pre regionálne plánovanie v rámci prípravy IÚS.

Regionálne centrum udržateľnej energetiky (RCUE)

RCUE predstavujú nové koordinačné a plánovacie kapacity pre samosprávy na podporu rozvoja udržateľnej energetiky na úrovni subregiónov, resp. území mestského rozvoja. Ich poslaním bude podporovať optimalizáciu energetickej potreby a spotreby v subregiónoch, zvyšovať ich mieru energetickej sebestačnosti na báze OZE pri dôslednom rešpektovaní kritérií environmentálnej udržateľnosti, zvyšovať miestnu kontrolu nad rozvojom regionálnej energetiky a tým prispievať nielen k plneniu záväzkov SR v rámci klimatickej, energetickej a environmentálnej politiky EÚ, ale zároveň aj k stabilizácii miestnej ekonomiky. Žiadne podobné kapacity na regionálnej úrovni v súčasnosti na Slovensku neexistujú.

Z regionálneho hľadiska sa vytvorením RCUE odstráni živelnosť v rozhodovaní o investíciách a projektoch týkajúcich sa energetiky v širšom zmysle, zabezpečí sa systematické energetické plánovanie a územná harmonizácia pripravovaných zámerov a vytvorí sa kvalitný a dostupný energetický informačný systém.

Pre potreby štátnej správy RCUE zabezpečí poskytovanie štandardizovaných a hodnoverných údajov a podnetov z úrovne subregiónov potrebných pre analytickú činnosť, monitoring plnenia národných cieľov a nastavovanie podporných schém zameraných na zvyšovanie energetickej efektívnosti a využívanie obnoviteľných zdrojov. RCUE budú zároveň garanciou efektívneho využívania verejných prostriedkov na úrovni územných samospráv.

Činnosti RCUE

RCUE bude vykonávať najmä nasledujúce činnosti:

- Poskytovať informácie a súčinnosť samosprávnemu kraju pri plánovaní rozvoja udržateľnej energetiky na úrovni kraja.
- Poskytovať súčinnosť KEC/SIEA vo vzťahu k ich analytickej, monitorovacej, vzdelávacej, metodologickej, hodnotiacej, koordinačnej a informačnej činnosti.
- Tvoriť plán rozvoja udržateľnej energetiky subregiónu s využitím podkladov od miest a obcí subregiónu, monitorovať a hodnotiť jeho plnenie a zabezpečovať jeho aktualizáciu, a to podľa jednotnej metodiky schválenej SIEA.
- Poskytovať podporu samosprávam v subregióne pri implementácii plánu rozvoja udržateľnej energetiky subregiónu (vrátane harmonizácie, inovácie alebo klastrovania zámerov, prípravy pilotných, strategických a spoločných zámerov a projektov v subregióne, odbornej spolupráce pri príprave individuálnych projektov, navrhovania miestnych regulatívov pre udržateľné využívanie obnoviteľných zdrojov energie atď.).
- Vyjadrovať sa k žiadostiam o podporu energetických projektov z verejných fondov v príslušnom subregióne.
- Využívať energetický informačný systém v rámci subregiónu.
- Podporovať transfer skúseností, informácií a dobrej praxe v rámci subregiónu aj mimo neho.

RCUE nebude vykonávať:

- Energetický manažment pre samosprávny kraj ani miestne samosprávy na území subregiónu.
- Projektový manažment alebo riadenie konkrétnych projektov samosprávneho kraja alebo miestnych samospráv s výnimkou spoločných a strategických projektov.
- Výkonné alebo administratívne činnosti bežné vo verejnej správe, ktoré nesúvisia s aktivitami uvedenými v predchádzajúcom prehľade.

Právna a organizačná forma RCUE

Do úvahy prichádza niekoľko variantov:

- RCUE ako súčasť odbornej štruktúry samosprávneho kraja vytvorenej pre potreby miestnych samospráv v subregiónoch (t. j. RCUE bez právnej subjektivity): v tomto prípade by samosprávny kraj administratívne zastrelil prevádzku viacerých RCUE – potom by boli RCUE detašovaným odborným pracoviskom samosprávneho kraja v príslušnom subregióne, resp. území mestského rozvoja.
- RCUE ako súčasť organizačnej štruktúry mesta v rámci subregiónu, resp. území mestského rozvoja (t. j. RCUE bez právnej subjektivity): v tomto by RCUE administratívne zastrelilo mesto nachádzajúce sa na území príslušného subregiónu alebo území mestského rozvoja – RCUE by malo charakter samostatného oddelenia alebo odboru mestského úradu.
- RCUE ako samostatná nezisková organizácia s právnou subjektivitou založená skupinou samospráv a aktérov rozvoja v príslušnom subregióne.

Nevyhnutnou podmienkou oprávnenosti pre poskytnutie nenávratného finančného príspevku na zriadenie a činnosť RCUE z EŠIF alebo zo štátneho rozpočtu musí byť silný a stabilný mandát RCUE potvrdený zo strany miestnych samospráv v subregióne, resp. území mestského rozvoja. Tento mandát by mal byť zakotvený v dohode/dohodách medzi obcami a mestami v subregióne v zmysle §20 o medziobecnej spolupráci zákona č. 369/1990 Z. z. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov. Táto podmienka je povinná pre každý z uvedených variantov.

Kľúčovým predpokladom k naplneniu poslania RCUE a ich efektívnej činnosti bude zabezpečenie jednotného organizačného modelu, pružnej koordinácie RCUE na úrovni krajov a nezávislej a kvalitnej kontroly a monitoringu kvality ich činnosti.

Schéma na str. 2 ukazuje prvý variant, t. j. zastrešenie RCUE samosprávnymi kraji. Tento variant sa predbežne ukazuje ako vhodný z niekoľkých dôvodov – samosprávne kraje disponujú administratívnymi kapacitami na pokrytie projektového manažmentu a môžu zabezpečiť jednotné riadenie a koordináciu RCUE v subregiónoch na svojom území. Okrem toho, prostredníctvom energetickej sekcie SK-8 je možné postupovať pružne a jednotne v prípade potreby prijímania plošných opatrení na predchádzanie prípadných problémov alebo riešenie vznikajúcich nedostatkov v rámci SR. (Na tento variant sa vzťahuje aj návrh personálnych kapacít v ďalšej časti.)

Personál RCUE

Personál RCUE pre každý subregión budú tvoriť zamestnanci formou pracovnej zmluvy:

- 1 odborný pracovník (špecializácia: budovy)
- 1 odborný pracovník (špecializácia: doprava)
- 1 odborný pracovník (špecializácia: obnoviteľné zdroje, energetik)
- 1 odborný pracovník (špecializácia: informatik)
- 1 podporný technický pracovník

Okrem toho, na komunikáciu s KEC, koordináciu a syntetizáciu výstupov RCUE a administratívnu podporu pre jednotlivé RCUE bude nutné posilniť personálne kapacity na úrovni samosprávnych krajov nasledovne:

- 1 odborný pracovník VÚC - energetik
- 1 administratívny pracovník (tento plný úväzok môže byť delený na viac pozícií)

Personálne zabezpečenie	1 VÚC	1 RCUE
Odborný pracovník	1	4
Administratívna podpora	1	1
SPOLU	2	5

Z hľadiska kvalifikácie budú musieť odborní pracovníci RCUE aj odborný pracovník VÚC spĺňať minimálne kvalifikačné kritériá, prejsť jednotným výberovým konaním a absolvovať odbornú prípravu. Podmienkou uzavretia pracovnej zmluvy pre pozície v RCUE by malo byť trvalé bydlisko v území príslušného subregiónu (účelom tejto podmienky je predchádzať fluktuácii zamestnancov a budovanie perspektívnych regionálnych personálnych kapacít pre rozvoj udržateľnej energetiky).

Odborní pracovníci RCUE musia mať ukončené min. úplné stredoškolské vzdelanie (vyššie stupne vzdelania, technická špecializácia a príslušná prax by však mali byť brané do úvahy vo výberovom konaní). Výberové konanie okrem vedomostí (odborný test) preverí schopnosti a vlastnosti uchádzačov o prácu v RCUE, najmä ich schopnosť identifikovať priority, voliť vhodné metódy a postup na riešenie úloh, schopnosť navrhovať opatrenia a odporúčania a komunikatívnosť (ústny pohovor). Výberových konaní sa okrem zriaďovateľom poverených osôb bude zúčastňovať aj zástupca KEC/SIEA.

Povinnosťou všetkých odborných pracovníkov vrátane odborného pracovníka VÚC bude účasť na informačných a odborných podujatiach a pracovných výjazdoch organizovaných KEC/SIEA. Účasť na iných vzdelávacích podujatiach, seminároch a konferenciách je dobrovoľná.

Systém odmeňovania odborných aj administratívnych pracovníkov bude pre všetky stanovené pozície RCUE jednotný.

Uplatňované štandardy, kontrola práce RCUE

Činnosť RCUE bude metodicky usmerňovať KEC na základe metodiky vydanéj SIEA. Táto okrem metodiky na prípravu plánov rozvoja udržateľnej energetiky subregiónu bude určovať aj postupy a indikátory, ktoré vo svojej územnej pôsobnosti RCUE budú uplatňovať a používať. KEC bude pravidelne hodnotiť rozsah aj kvalitu práce RCUE a závery tohto hodnotenia bude uverejňovať na portáli SIEA raz za dva roky.

V prípade zistenia nedostatkov KEC upozorní odborného pracovníka VÚC a navrhne opatrenia, ktoré bude potrebné podniknúť na ich odstránenie. V prípade opakovania nedostatkov bez náležitého odôvodnenia, bude mať KEC právo navrhnúť poskytovateľovi nenávratného finančného príspevku pozastavenie vyplácania príspevku.

RCUE budú povinné poskytovať KEC údaje a informácie potrebné pre analytické činnosti, monitoring a hodnotenia plnenia energetických a klimatických cieľov v rozsahu a forme stanovenej KEC.

Všetky dokončené výstupy RCUE budú musieť obsahovať mená autorov, ktorí výstup spracovali. Údaje, z ktorých bude RCUE pripravovať analýzy, hodnotenia, odporúčania, musia byť riadne ozdrojované (referencie na zdroj, dátum atď.) a RCUE bude povinné ich v prehľadnej forme archivovať. Tým sa obmedzí spochybňovanie výstupov RCUE a zabezpečí ich hodnovernosť a v prípade potreby nezávislé overenie.

Predpokladaný časový harmonogram

Vládou schválený Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 – 2030 predpokladá v prvej etape so zriadením 16 RCUE (predpokladaný počet subregiónov, resp. území mestského rozvoja na Slovensku bude 40). V prípade, že nebude navýšená plánovaná finančné alokácia na tento účel, zvyšné RCUE by teda mali byť zriadené neskôr.

Predpokladaný termín zriadenia RCUE je január 2024. Dovtedy je potrebné vytvoriť podmienky pre ich efektívne fungovanie.

2021 – 2023: Príprava podmienok

- Dosiahnutie dohody hlavných aktérov (najmä dotknuté rezorty, samosprávne kraje, a miestne samosprávy) o štruktúre koordinácie regionálnej energetiky v SR a miesta a úlohy RCUE v tejto štruktúre
- Výber subregiónov na zriadenie RCUE (zhodné so subregiónmi pre IÚS)
- Podpísanie dohôd o medziobecnej spolupráci mestami a obcami vo vybraných subregiónoch a udelenie mandátu pre budúce RCUE na plánovanie a koordináciu udržateľnej energetiky na území subregiónov
- Vytvorenie metodických postupov pre energetické plánovanie
- Vytvorenie programu odbornej prípravy personálu v RCUE
- Výber a príprava pracovníkov (RCUE + odborný pracovník VÚC)
- Technické a logistické zabezpečenie RCUE
- Testovanie postupov a činností existujúcimi pilotnými centrami udržateľnej energetiky v 2 okresoch a príprava ich transformácie na štandardné RCUE

Od 01/2024: Zriadenie a činnosť RCUE

Financovanie RCUE

Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 – 2030 predpokladá financovanie RCUE zo zdrojov EŠIF a štátneho rozpočtu, a to v celkovej sume 3,18 mil. EUR ročne.

Preto je dôležité, aby pripravované integrované územné stratégie samosprávnych krajov zahŕňali energetiku ako jednu z dôležitých strategických priorít vrátane budovania kapacít pre koordináciu udržateľnej energetiky na úrovni subregiónov, resp. území mestského rozvoja - RCUE. (To isté sa týka energetického manažmentu na úrovni územnej samosprávy ako komplementárnej časti k budovaniu týchto kapacít.)

Informácie, pripomienky a podnety:

Juraj Zamkovský (zamkovsky@priateliazeme.sk, 0908 902 257)

Matúš Škvarka (marus.skvarka@twice.sk, 0903 462 564)